

TÁRSADALMI, MŰSZAKI, BÁNYÁSZATI ÉS KOHÁSZATI HETI SZAKLAP.

Szerkeszti:

LITSCHAUER LAJOS

m. kir. bányatanácsos,

a selmezbányai m. kir. bányaiskola ügyvezető szaktanára.

Megjelenik: Minden vasárnap.

Előfizetési ára: Egy évre 12 korona.

Miként növelhetnők szakképzett és praktikus altiszteink számát?

(Folytatás a 791. oldalhoz.)

„*Szlovikovszky Emil* azon véleményének ad kifejezést, hogy kivánatos, miszerint a meglévő bányaiskolákon is a tanuló ifjúságot nagyobb szubordinációra szoktassák, ne csak tanítsanak, hanem neveljenek is, ha van pálya, úgy a bányászati és kohászati az, ahol az alkalmazottak szigorú fegyelmezettsége, lelkiismeretessége és pontossága feltétlenül megkívántatik. A bányaiskolákon szoktassák a fiataliságot, hogy ha kikerülnek az életbe, ne képzeljék magukat mindjárt nagy uraknak, kik már kész altisztek és mindenhez értenek, idősebb, a praksisban éveig működő kartársaik tudása előtt meg nem hajolnak, hanem szorgalom, engedelmesség és idősebb kartársaik respektálásával igyekezzenek magukat jó és használható altisztekké kiképezni, akkor elérik az előmenetelükben való sikert s feljebbvalóik által való megbecsültetésüket.“

„*Wagner Rezső* üdvösnek tartja, ha az üzemvezetők, kiknek üzeméinél a bányaiskolások gyakorlati kiképzés céljából alkalmaztatnak, azokat szigorúbban ellenőrzik, azok felügyeletéről és a munkában való kiképzéséről gondoskodjanak s az előírt munka teljesítését szigorúan megkövetelik.“

„*Jónásch Antal* nagyon célszerűnek tartja, ha a vállalatok az ügyesebb ipariskolai tanulókat saját költségükön küldik a bánya- vagy más iskolákba s az onnan visszakerülő végzett fiatal embereket előbb

mint munkásokat alkalmazzák. A bányaiskolák magok semmit sem tehetnek, ha a vállalatok nem pártolják “

„*Stöhr Jenő* azon esetben, ha a magán vállalatok saját költségükön taníttatják a bányaiskolásokat, azokkal való szerződéskötést tart szükségesnek, mert sokszor megtörténik, hogy az ily végzett bányaiskolások ott hagyják a vállalatot, mely taníttatta.“

„*Jónásch Antal* azon nézetét adja elő, hogyha minden vállalat küld a bányaiskolákba tanulókat, úgy végzett altisztekben nem lesz hiány, teljesen mindegy, ha a maga által, vagy más által taníttatott altisztet alkalmazza.“

„*Kovács István* állítja, hogy sok kisebb vállalat van, mely ezen a téren semmi áldozatot nem hoz, hanem mások által neveltetett altiszteket alkalmaz.“

„*Jónásch Antal* Kovácsnak ezen nézetét akceptálja, de azt véleményezi, hogy nem szabad egyes esetekből kifolyólag az általános irányelvről lemondani.“

«Osztály a folytatott eszmecsere végeredményeként kimondja, hogy az előadott irányelveket magáévá teszi s a tagok, amennyire hatáskörük megengedi azok szerint fognak eljárni.»

*

Mindenekelőtt nagy köszönettel tartozom az «Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Salgótarjáni Osztályá»-nak, hogy az altisztképzésnek mi általunk többször felvetett és tehetségünk szerint napirenden tartott, Andreics János főbányatanácsos úr által pedig felkarolt nagyfontosságú s mindinkább aktuálisabbá váló kérdését, tárgyalásainak körzetébe felvette s evvel módot nyújtott arra, hogy az eszme tisztázódjék s a bányaiskolák újjászervezése kérdésének alapján kialakult bánya- és kohóaltiszti kérdés, a nyilvánosság fóruma elé kerüljön.

Megvallom őszintén, még ilyen tárgyilagosan és enynyi jóindulattal eddig sehol és soha sem beszéltek a bányaiskolák feladatairól s soha és sehol sem ismerték el enynyi őszintességgel az iskola s a gyakorlat együtt-működésének a szükségességét, mint abban a nagy horderejű javaslatban, amelyet *Jónásch Antal* osztályelnök és igazgató úr terjesztett a vezetése alatt álló salgótarjáni osztály ülése elé.

A bányásziskolák szűk korlátok közé szorított tanításterve s ennek kötelelősszerű szigorú betartása miatt s a tanutók által végezendő gyakorlati munkák által igen szűkre szabott szorgalmi-idő alatt, a kötelelősségét lelkesedéssel és odaadással végező bányaiskolai tanár alig tehet egyebet mint, hogy a gondjaira bízott növendékeket az előkészítő tárgyak előírt tanítás anyagába begyakorolja, a szaktárgyak díszceplínáiba bevezesse, s olvasás-, írás-, és rajzolással anynyira foglalkoztassa, hogy a tanításra szánt idő lehetőleg jól és célravezető módon kihasználtsék. A bányaiskolába belépő tanulóknak az iskola falai között eltöltendő szorgalmi idejét nagyon gazdálkodva kell értékesíteni, hogy

e növendékek sokszor nagyon is hiányos előképzettségét a rendelkezésre álló nagyon rövid időn belül anynyira kiegészíteni lehessen, hogy azok a tanítás menetét eredményesen követhessék és tudásban anynyira fejlődjenek, hogy a második, esetleg a szaktanfolyam nagyobb értelmességet követelő tanítás-tárgyait megérteni s elsajátítani képesek legyenek. A tanítás a gyakorlati munkateljesítéssel van kapcsolatba hozva, hazai bányaiskoláinkon még pedig avval a czélzattal, hogy a tanulók, a gyakorlati munka fogásaitól, az iskolalátogatás ideje alatt el ne szokjanak s, hogy a szaktárgyak révén elsajátított elméleti tudást, a gyakorlatban alkalmazni tanulják. A bányaiskolák tanítás módszerének alap gondolata a gyakorlat követeléseinek a kielégítése s azért én, nagyon hibáztatom azoknak a felfogását, akik a bányaiskolákon előadásokat kívánnának tartatni, az itt egyedül helyes és egyedül eredményes kérdezve tanító, szemléltető és nevelő módszer alkalmazása helyett s nagyon hibáztatom azt mikor — hogy csak egy esetet említsek — a bányaiskolát végzett növendéktől azt követelik, hogy szolgálatba lépése után, teodolittal önállóan dolgozni tudjon, — holott én azt tartom a bányaiskolán elsajátítható bányamérői tudás maximumának, hogy a növendék sínoron tájolóval és fokívvel dolgozni tudjon, — a bemért huzatokat kiszámítani és háromszög tanilag térképezni tudja s a szint- és szögmérésnél használatos műszereket ismerje, azok kezelésénél, felállításánál és leszerelésénél a bányamérnöknek segítségére legyen s általában arra kellőképpen elő legyen képezve, hogy kisebb bányamérői munkák elvégzésére gyakorlatilag kiképezhető legyen.

Jónásch Antal igazgató úr előadott javaslata feltétlenül korrespondál az én felfogással, amenynyiben ő is azon a nézeten van, hogy az iskolából kikerült növendékeket a gyakorlati téren kell tovább kiképezni s nem kell az iskolától várni, hogy kész embereket adjon az üzemeknek. Az iskola a gyakorlatból jött növendékek praktikus tudását fejlesztheti, mert a gyakorlatban, mekhanicze elsajátított kézi-fogásokat megokolhatja s a gyakorlatból vett példák nyomán haladva az elméletet érintő tanítással sok oly kérdésre feleletet adhat, amely kérdések, a bányaiskolába feljövetelek előtt gyakorlati munkát végzett tanulók előtt, annak előtte megfoghatatlan és érthetetlen dolgok voltak. Az iskola a gyakorlati munka sok megrögzött rossz szokásának is útját állhatja, ha a gyakorlatra támaszkodva s ahhoz simulva, a tanítás menetét úgy irányítja, hogy a félszeg és meg nem okolható szokásokat beható s könnyen megérthető birálgatás tárgyává teszi. Az iskola nézetem szerint azonban első sorban pontosságra, kötelesség-teljesítésre, feltétlen igazságszeretetre, becsületességre, felebbváltói iránti tiszteletre és engedelmességre, rendre és szorgalomra kell, hogy tanítsa növendékeit, ha «hivatásának magaslatán áll» mert, csak jól nevelt bányaiskolai tanulókon fog a tanítás nemesítő s értelmet-fejlesztő hatása érvényesülni, mert

csak jól nevelt fiatal-emberek érdemelik meg a kenyéradó bányavállalatok áldozatkészségét és azon törekvését, hogy belőlük, tovább képzés útján igazán használható bánya- és kohóaltiszteket neveljenek.

(Folytatjuk.)

„A Witkovitzi bánya- és vaskohótársulat“ Vereshegy Ötösbányai bányászata.

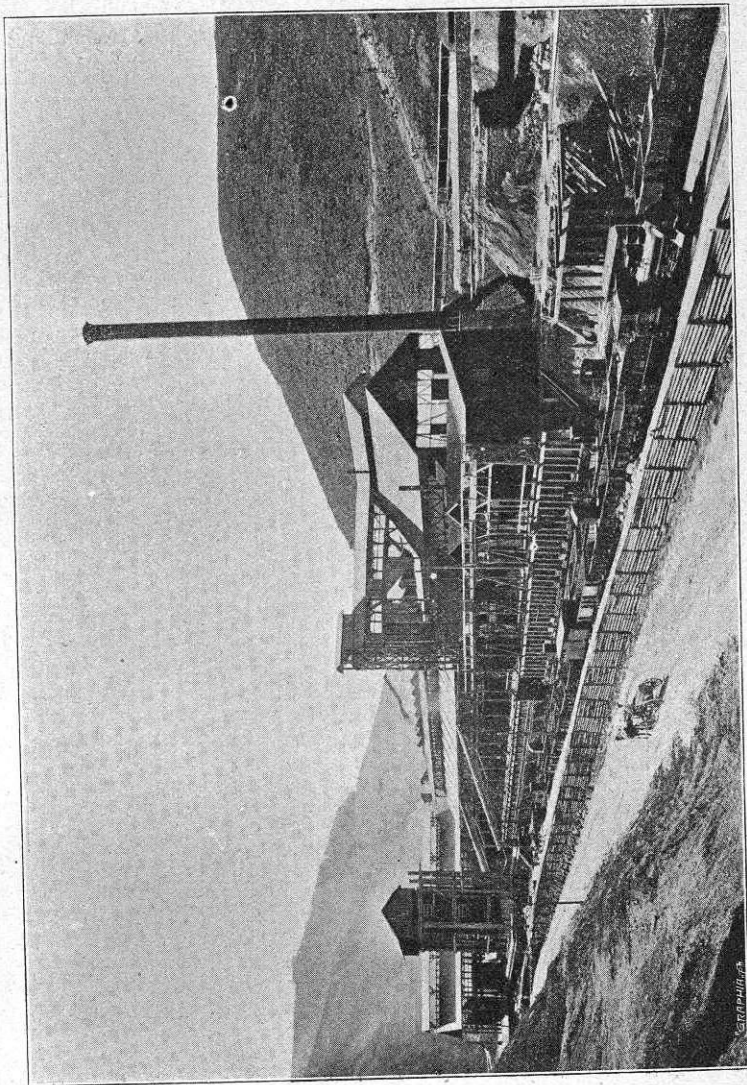
Mutatvány «Igló Könyve» 251—252 oldalairól.

(Folytatás a 792. oldalhoz.)

Főbb bányabirtokosok voltak a Probstner, Pfannschmiedt, Zsedényi, Kovács, Salzer, Tranguos, Wieland, Klug, Münnich családok stb. stb., kiknek neveihez egy-egy darab bányászati történet fűződik. A néhai Münnich Adolf által kiadott «Felső-Magyarországi bányapolgárság története» című műben, e bányászatról bővebb adatok találhatók.

A nevezett ötösbánya—vereshegyi bányákat a „*Witkovitzi bánya- és kohómű-társulat*“ 1895 július havában vétel útján szerezte meg a bányabirtokostól és pedig: 54 bányamezőt, 1 határközt, 32 zárkutatmányt és körülbelül 553 katastralis hold földterületet, melyből mintegy 505 hold erdő, a többi 48 hold rét, legelő és szántóföld volt. Az akkori tisztikar élén mint vezérigazgató *Holz* Emil állott, mint vezérigazgatósági titkár *Schuster* Frigyes; a közvetlen üzem vezetésével megvoltak bízza: *Krause* Tivadar, mint bányavezető, *Sonnenschein* Adolf, mint mérnök, *Ujházy* Lajos, mint könyvelő, *Gretzmacher* Alfréd, mint üzemvezető. A bányákat azonnal a modern bányamivelés szempontjából modern tehnikai eszközökkel kezdték művelni, a mellékközetben az ér csapásával párhuzamosan szállítótárókat nyitottak, amelyekből az eret keresztvágatokkal érték el. Az érc lefejtése, tetővájás meddő berakással. A bánya termékeit lovakkal szállítják ki. Az elővájáshoz, mint a lefejtéshez a kézi erőn kívül 15 darab Siemens Halske rendszerű, 10 darab Siemens Schuckert-féle elektromos közetfűrógép és 1 darab elektropneumatikus Ingersoll-féle közetfűrógép van használatban. A szállítótárók 2 km. hosszú drótkötélpályával vannak összekötve, a jelenlegi művelés alatt álló legmélyebb tárótól az ugynevezett Kreuzschlag, vagy 4-ik szinttől pedig egy 2 km hosszú drótkötélpálya ágazik a pörkölőtelepre. A bányában termelt érczet drótkötélpálya segítségével az elkülönítő, azaz ércpörkölőtelepre szállítják, hol is a meddőkövet, a fakőérczet, a baritot, stb. a vaskőtől teljesen elkülönítik, az így elkülönített vasérczet 52 pörkölőpestben megpörkölük és vagonokba döntve elszállítják. Megjegyzendő még, hogy a pörkölésnél keletkező mérges gázok és gőzök abszorbeálására gázsűrítőtelepet létesítettek. A gázsűrítőtelepen termelt iszapot, a kénesőhutába viszik, ahol kénesőre dolgozzák fel. A pörkölőtelepet 3 km hosszú rendes vágányú vasút köti össze a kassa—oderberg—márkusfalvai állomással.

Az évi termelés átlaga: 400,000 q nyers vasércz; 900,000 q pörkölt vésércz; 225,000 q barnavasércz; 3,500 q pörkölt fakóércz; 700 q barit és 500 q kéneső. A munkások legnagyobb része: Ötösbánya, Vereshegy, Svedlér, Merény, Márkusfalva stb. községbeliek. Számuk jelenleg

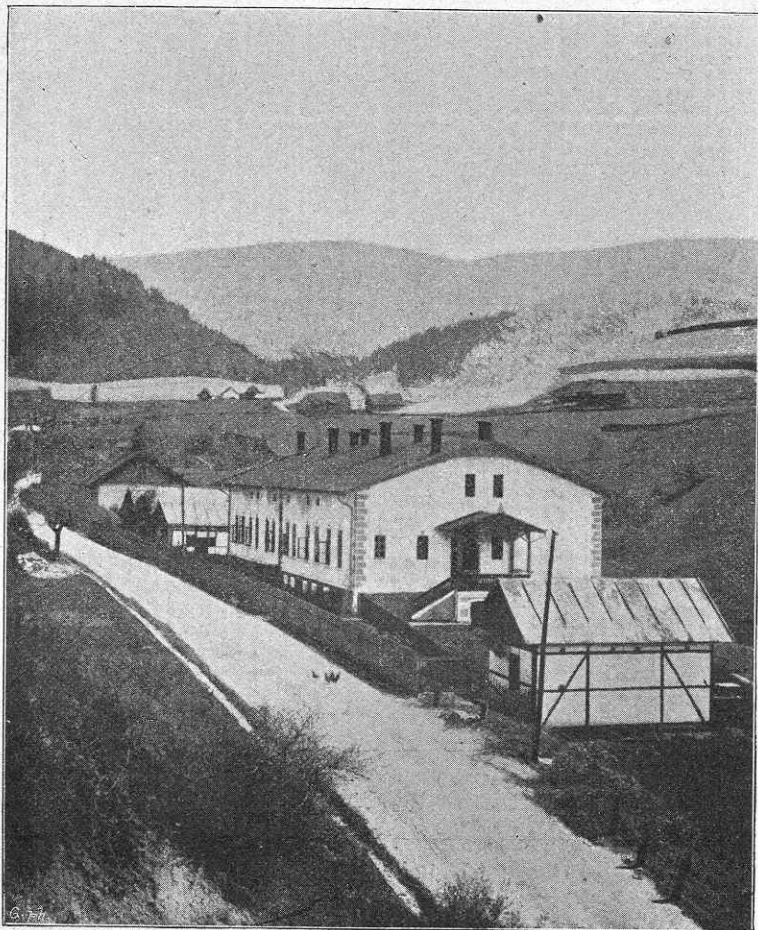

»Ötösbánya« bányatelep.

700. Az üzemvezetőséggel és felügyelettel jelenleg a következő tisztviselők vannak megbízva:

Schuster Frigyes, vezérigazgató, *Sonnenschein* Adolf vezérigazgató-helyettes, *Hönsch* Árpád, bányagazgató, (kiknek sikerült arcképeit is hoztuk), *Böhm* Ágoston bányagazgató-helyettes, *Ujházy* Lajos bányagazgató.

gondnok, *Ruffinyi* Aladár bányamérnök, *Dr. Jankura* János bányaműorvos, *Karas* Ferencz könyvelő, *Puchoffer* Lajos másod-könyvelő, *Dyczek* Károly javítóműhely-vezető, *Matta* Ferencz tanító. A mi a humanitárius intézményeket illeti, megemlíthető, hogy a felügyeleti és munkásszemélyzet részére kór- és nyugbérpénztárral kapcsolatos társulása van. Az orvos kezeli a gyógyszerért és a kórházat. A kórpénztár

Az igazgató lakóháza Ötösbányán.

a tagoknak és családjuknak betegség esetén ingyen orvosi kezelést, szabad gyógyszert, a tagoknak kórpénzt, halál esetben temetkezési járulékot engedélyez. A nyugbérpénztár a rokkantoknak és özvegyeknek nyugbért fizet, az árváknak pedig nevelési járulékot ad. A tisztviselők, altisztek és egyes munkások gyermekei részére a társulat iskolát tart fenn. Az élelmi szükségletek jó minőségben és olcsó beszerezhető

czéljából élelmezési szertár létesült. A jelenlegi bánya és földbirtok áll: 40 zártkutatmányból, 76 bányamezőből, 1 határközből, 1040 katasztrális hold földterületből és pedig ebből 790 katasztrális hold erdőbirtok, a többi 250 katasztrális hold rét, legelő és szántóföld.

(Vége).

A modern ólomkohászat alapelvei.

— Kivonat *Huhn-Oker* kohóinspektor Goslarban, 1909. febr. 21-én tartott előadás-anyagából. —

(A «Der Bergbau» 1909. évi folyamának 12—17. számaiból.)

(Folytatás a 794. oldalhoz.)

Az olvasztó kemenczében képződött salaknak az idegen alkotórészek lekötésén kívül még az is a rendeltetése, hogy a fémtermékek védőszeréül szolgáljon, a miért is arról kell gondoskodni, miszerint az, idejekorán, nem túlságosan szívós folyadékká váljék. Az olvasztónak egész tartalma, mihelyest a fúvókasoknak a szintjeig leérkezik, egyenletesen le kell, hogy olvadjon, amit csakis a tömegek jó előkészítése és gondos keverése útján lehet biztosítani. A H-H. folyamatnak ide-vonatkozó jó oldalaira már fennebb rámutattunk. A salak- és egyéb pótlóanyagok közül azokat, amelyeket a pürkölés előtt nem akarunk, vagy nem lehet feladni, az olvasztó kemenczének egész keresztmetszésén egyenletesen kell szétosztani. A koksznak a feladása szintén lehetőleg egyenletesen szétosztott rétegben történjék, mi mellett még arra is figyelemmel kell lenni, hogy az adás és a kokszt váltakozó rétegeinek a vastagsága ne legyen túlságos, mert csak így érhető el az, hogy a két alapanyag egyenletesen kevert állapotban kerüljön a fúvókasok elé.

Miután nagyobb ólomolvasztóknál a kézzel végzett adás nagy nehézségekkel jár, buktató csillék vagy függő-pályák alkalmazásához kell folyamodni. Igen nagy ólmos-olvasztó-kemenczék számára talán a vasnagy-olvasztóknál is szokásos ama módszert is alkalmazásba lehetne venni, mely szerint igen könnyen transzportálható feladó-vederben az elegyadást és a kokszt rétegesen gyűjtik, a vedret a kemence toroknyílása fölé viszik s fenéklapjának megnyitásával, tartalmát, az olvasztóba döntik. Természetes dolog, hogy ilyen adás-módnál a gázok oldalal elvezetéséről gondoskodás kell, hogy történjék. Nem ártana különben az sem, ha a kokszt egyszer a feladó vödörnek a fenekére, máskor pedig az elegy-adásnak a tetejére adnák fel azért, hogy az egyszer az

olvasztónak a közepére, máskor pedig kerületéhez közel hulljon be. Oly szerkesztés-alakoknál, amelyeknél a torokgázok elvezetése végett, a torok közepében elvezető cső van beakasztva, nagyobb méretű kemenczékénél, jó, ha a kokszt számára, a gáztlevezető cső alatt, a kemencze közepéhez, a hozzáférhetés lehetővé van téve.

Fejtegetéseink szűkre szabott kereteit igen meszsze átlépnek, ha az ólmot-olvasztó-kemenczék szállító-, mérő-, gép- és egyéb berendezéseiről is akarnánk tárgyalni, vagy ha a telepítés elveit, habár csak nagy vonásokban, megbeszélni kívánnók. Nem lehet feladatunk itt végre az sem, hogy a gazdasági kérdésekre kiterjesszük figyelmünket, vagy annak a módját beszéljük meg, miként lehessen valamely, régi rendszerű ólomkohót, modern ólmot-olvasztó-műteleppé átalakítani s eleget teszünk a feladatunknak, ha cikksorozatunk befejezésül a koncentrált üzem elveiről és előnyeiről egyet-mást még elmondunk.

A nagy-ólmot-olvasztók, koncentrált üzemmódjuk folytán, első sorban azt az előnyt biztosítják, hogy a kemencze tüzelőhelyét és a hozzája tartozó szerelvényeket akképpen lehet alakítani, hogy a körülöttük való kézi munkát redukálni, s a termékek minőségét megjavítani lehessen.

(Folytatjuk.)

Bányamívelés.

Höfer J. elmélete a földolaj képződéséről. A földolaj és a vele rokon ásványolajszerű képződményeknek a keletkezésére vonatkozóan, Höfer, a következő 20 pontozatot állította fel: 1. A földolaj úgy állati, mint növényi eredetű lehet; az alapvető-anyagot úgy váz nélküli állatok, mint sapropelitok, mint vázzal (csontváz, kagyló) bíró állatok képezhették; a legtöbb esetben azonban az állati alapanyag alkotta a képződésnek a törzsét. 2. A szerves anyag-maradékok, összehalmozódásuk után azonnal hermeticez le voltak zárva, mert a levegőnek a hozzáférése, közönséges rothadásukat okozta volna, mi mellett csupán gázok képződésének lett volna meg a lehetősége. 3. Az állati hullák vázait, amennyiben azok anyagát kalciumkarbonát alkotta, az átalakulási folyamat alkalmával képződött szénsav, megsemmisítette. 4. A földolaj a föld történelmének mindama korszakaiban képződött, amely-

lyekben organikus élet létezett. Az arkéi, kövület-nélkül való rétegek-ből a földolaj hiányzik. 5. A földolaj csak ott gyülemkezhett össze, hol eltünése meg volt akadályozva; mindig primér telepek keletkeztek. Gáz- és olaj- által át nem hatolható, — többnyire az agyagos kőzetek családjához tartozó, — köpződmények által való befödések, e szerint, létezésük alapfeltételét alkotja. 6. A földolaj képződését, rendellenes hőmérséklet-emelkedés nem kísérte; 7. de igen magas nyomás alatt történt. 8. Az erjedés, mint kísérő vegyi folyamat, szintén közrehatott a földolajoknak a képződésénél. 9. a földolaj-telepek részint primér részint pedig másodlagos (szekundér) képződmények; utóbbiak a primér olaj vándorlása következtében keletkeztek. 10. A primér földolajtelepek, üledékes képződmények, amelyek a szomszédos rétegek közé, konkordáns módon vannak beágyazva. 11. Csak akkor jövedelmezők, a petroleum-telepek, ha porózus kőzetsoporthoz tartozók; a pórusok az olajat felveszik, nagyságuk azonban akkora legyen, hogy a felvett olajat ismét könnyen leadhassák. 12. A primér földolajtelep ezért a porozus üledéknek az alakját veszi fel és fekveteket, telepeket és teleptömlőket alkot. 13. A másodlagos földolajtelepek vagy kitöltött hasadékok, mely esetben a rájuk telepített bányamívelés igen nagy kockázattal jár; — vagy pedig éppoly telepalakok, mint a primér-telepek, de csak akkor, ha a földolaj, vándorlása közben, pórusokban dús üledékes-kőzetbe szívódott fel. A felületi-telepek nagyobbára, szintén másodlagosak. 14. Az olajnak az eredeti telepből való elvándorlása a hasadékok mentében történhetett meg; a regionális migráczióknak a lehetősége feltétlenül elképzelhetetlen. 15. Az olajnak a mozgó erejét elsősorban a vele bezárt gáz, másodsorban a nehézségerő képezi. A gázok hatásának kell az olaj-szökő-forrásokat is betudni. 16. A földolaj-telepek jórészt tengeri eredésűek és sekély-víz- és partmenti köpződmények, amelyek a partvidéknek lassú sülyedését és a vizállás pozitív eltolódását mutatják. 17. A földolaját kiváltképpen a rétegsorok antiklináléinak kupolaszerű emelkedéseiben kell keresni. Az antiklináléknak gerincz részét, nagyobbára gázok foglalják el; a szinklinálékban, többnyire só-tartalmazó víz, gyülemkezett össze; szinklinálékban, amelyekben sósvíz nincsen, olajat lehet várni. 18. Valamely olajkútnak a jövedelmezőségét a levegő nyomása is befolyásolja némileg. A levegő nyomásának az emelkedése, a termelést csökkenti. 19. A földviaszk, az aszfalt, a földszurok és az aszfaltit a földolajból, ennek részben való elpárolgása, okszidáció és polimerizáció útján keletkezett. 20. Földszurok és aszfalt többnyire kitöltött hasadékok (erek) alakjában, esetleg telepszerűen szokott előfordulni. *Öb.* (16.)

Kőszén- és érczelőkészítés.

A szénpor káros hatásának a leküzdése szénelőkészítő műtelepeken. A Cons. Hultschiner Steinkohlen-grube bányákon, Petershofen mellett, a Humboldt cég (Kalk, Deutz mellett, a Rajna mentén) oly szénpor szeparáló s szénmosó-telepet épített, amely azt czélozza, hogy a poros szénfajtáknak, akadály nélkül való előkészítését lehetővé tegye. Az igen finoman elosztott állapotban levő s o mellett a robbanásra is igen hajlandó szénpornak eltávolítása végett az előosztályozóba, a döntőhelyiségbe, valamint a törőműben is elektromosan hajtott ekszhausztorokat építettek be, melyek vasbádoggal csövek közvetítésével, a levegőnek a szénportartalmát felszívják s szeparált port-lerakó toronyépületben összegyűjtik. A port-lerakó-torony fölé, kéményszerű toldatot építettek, amelynek belsejébe, tengely-vonalának mentében gőzfúvóka e fölé s alá pedig több vizsugár-fúvókák vannak beépítve. Ezen elrendezéssel a toronynak és a hozzá tartozó kéményszerű toldatnak a levegőjét állandóan nedves állapotban lehet megtartani. A toronyba szárazon belekerülő szénpor átmedvesedve, szén-izsap alakjában lecsapódik és ily módon eltávolítható, hogy utóbb, hamutartalmának a mértéke szerint, vagy a kokszyártásnál, vagy a telep saját kazántüzeléseiben hasznosítsák. (Zft. f. d. Berg-, Hütten- u. Sw. i. Pr-St. 1909. 58. köt. 1. füz.) Jg. (21.)

Vaskohászat.

Pearlite nevet adtak annak az aczélfajtának, amelyet a «Pearlite Steel Company», Beeley Wood, Sheffieldben a piacra vitt. Előállításában közben az aczélrudacsokat egyenletesen vörös izzásig felhevítik, utána pedig, szigorúan titokban tartott összetételű fürdőbe helyezik. Állítják, hogy ez a fürdő, oly anyagokat tartalmaz, amelyek az izzó vassal érintkezve, hidrogént fejlesztenek, amely az anyag tömegébe behatolva, az ott lévő oxigént és nitrogént kihajtja, mi által az aczél tökéletesen homogén szövözetet kap. Kísérletek, amelyeket az új aczélal, a legeslegújabb időben keresztül vittek, a következő záróeredményeket adták:

	Kezelés előtt.	Kezelés után.
I. sz. kísérlet.	0·28% C. 0·64% Mn.	0·30% C. 0·63% Mn.
II. sz. kísérlet.	0·41% C. 0·62% Mn.	0·42% C. 0·63% Mn.

A hírt egyelőre fenntartással közöljük. (The Engineer. 1909. 107. köt.) Cr. (92.)

Gépészet.

Schwartzkopf-féle, nyomott levegővel hajtott bányalokomotívok.

Beható kísérletek beigazolták, hogy a nyomott levegővel hajtott-lokomotívok, bányában való szállítások czéljára minden egyéb bányalokomotív-rendszert, túlszárnyalnak, mert nem csak nem tűzveszedelmesek, hanem rendkívül gazdaságosak is. A Schwartzkopf-rendszerű bányalokomotívok kivitel-alakja, a tüzelés-nélküli lokomotívok építés-alakjához közeledik. A kompresszorokban 75—100 Atm. nyomással összehasznált levegőt, külön tartányokban összegyűjtik, hogy a lokomotívok levegőkamaráit azokból a bányának alkalmas helyein, 50 Atm. nyomás alatt álló hajtó-levegővel táplálni lehessen. A töltés esetről-esetre egy percnyi időt vesz igénybe. A hengerek a hajtó-levegőt 10 atm. nyomás alatt kapják. Üresen járó lokomotívok 4 atm. nyomás alatt álló hajtó-levegővel, egy kilomaternyi útat még igen könnyen befuthatnak. Közlelbi adatok a «Berg- und Hüttenmännische Rundschau» 1909. évi 18. számában található. *Bk.* (20.)

Közgazdaság.

Hírek. Az osztrák-magyar petróleum-ekszport fejlődése.

Tudvalevőleg Németországba irányuló petróleum-ekszportunk erős harcot állott ki az amerikai versenynyel szemben, mely egyre inkább hatalmába kerítette a német fogyasztó piacokat. Ez év kezdetétől fogva azonban előnyös fordulat állott be, amennyiben Németországban irányuló petróleum-ekszportunk emelkedik, ellenben az amerikai import csökken. Míg ugyanis 1908. év első felében Ausztria és Magyarország 48.627, Amerika 430.104 tonna petróleumot vitt be Németországba, ez év első felében bevitelünk 69.578 tonnára emelkedett, míg az amerikai bevitel 364.442 tonnára csökkent. Németországnak import által fedezendő szükségele ez év első felében 462.003 tonna volt, melynek az osztrák-magyar petróleum 15, az amerikai petróleum 78 9 %-át fedezte, míg tavaly mi csak 9,6, ellenben Amerika 85,4 %- erejéig vett részt a szükséglet fedezésében. Ami ekszportunk tehát az év első felében 20.951 tonnával emelkedett, ellenben az amerikai ekszport 65.662 tonnával csökkent. *Mk.* (35.)

Közgyűlések. A »Borsodi bányatársulat« ez évi rendes bányatársulati közgyűlése folyó évi szeptember 22-én délelőtt 10 órakor Rudobányán fog megtartani. (Budapesti Közlöny. 1909. 195. sz.)

Piaczi és üzleti hírek. A vasúzet menetében említésre-méltó változás nem állott be. A vasművek megrendelés-állománya a

legkurrensőbb tömegcikkokban éppen, hogy ellátja munkával az üzemeket, némely gyárban azonban még ezt sem fedezi egészen, hanem közbe-közbe raktárra is kénytelenek dolgozni. A kisebb cikkek fogyasztása nem éppen egyöntetű; kocsitengelyek meglehetősen keresettek, ellenben a sajtolt villák és lapátok forgalma nem éppen kielégítő. A csavargyárak üzletmenete sem éppen jó, bár nem olyan gyöngé már, mint néhány hete volt. A nagykereskedők raktári forgalma, úgy látszik, — megérzi az őszi üzlet kezdetét, mert onnan a héten az elszállítások nagyobbak voltak. Persze nem lehet még tudni, hogy ez a javulás állandó jellegű vagy csak átmeneti lesz-e, annál is inkább, mert a vidéki vaskereskedőknek majdnem kivétel nélkül nagy a készlete. *Mk.* (35.) — **Az amerikai vaspiaczról.** Mint Newyorkból jelentik az Iron Age szaklap írja: A nyersvas üzlete mindenütt élénk és az ár emelkedik. Bázikus vasat Pennszilvánia keleti részében a gyárban a jövő év első felében való szállításra 18 dolláros alapon adtak el. A keleti öntők jó vásárlók, de ragaszkodnak ahhoz, hogy a szállítás ez évben történjék. Öntő nyersvas általában $1\frac{1}{2}$ dollárral emelkedett; déli árú Birminghamban $13\frac{1}{2}$ dolláros alapon áll. Besszemervas a középpontokban és a nyugati vidékeken 1909-ben való szállítás mellett nagyolvasztóban $16\frac{1}{2}$ dollárra emelkedett. E héten további nagyolvasztókat helyeznek üzembe. Az aczéltörzst augusztus hónapja termelése túlszárnyalta az őszeses eddigi eredményt. Kész aczéltüzeteknél mind jobban és jobban sürgetik a szállítást. A kocsigyárak és építési aczélgyárak erősen restancziában vannak. Rúdvasból páratlan mennyiségű rendelés érkezett. Sínek üzlete nyugodt. *Bp.* (202.) — **Nyersvas.** Glasgowi jelentés szerint ott warransokban a héten igen élénk üzlet fejlődött elanynyira, hogy némely napon a forgalom meghaladta a 20.000 tonnát. A skót nagyolvasztók áraikat $\frac{1}{2}$ —1 shillinggel emelték, míg a hengerművek gyártmányaikért $\frac{7}{6}$ -al többet kértek. Szárazföldi vásárlók jobb vételkedvet tanúsítanak, különösen a jövő év első felére, de még csekély a hajlandóság arra, hogy a mostani árakat megfizessék. Az Egyesült-Államok részéről jelentékeny kérdezősködések érkeznek főleg különleges fajtájú nyersvasakra. Middlesboroughban a piacz szintén szilárd. *Mk.* (35.)

Fémárak: *London*, aug. 27. Réz, csilei bars 59.15, határidőre 60.10, best selected 62.5, elektrolit 61 font. — Ón, straits 138.5, határidőre 139.5 font. — Ólom, spanyol 12.10, angol 12.17 font. — Horgany, közönséges 22.3.6, jobb minőségű 22.17.6 font. — Antimón, regulus 29 font. — Aluminium 69 font. Napi forgalom: 17.000 tonna réz, 900 tonna ón. *Mk.* (35.)

HIREK

Személyi hírek.

Kitüntetés. Ő Felsége a Király, a pénzügyministerium vezetésével megbízott ministerelnök előterjesztésére **Martiny István** bányatanácsosnak, f. évi augusztus hó 14-én Bad-Ischlben kelt legfelsőbb elhatározásával a főbányataná-

esosi czímet és jelleget, díjmentesen adományozta. (Budapesti Közlöny. 1909. évi 1906. sz.)

Halálozások. Idősb **Takács Mihály** főellenőr, a zólyombrezói m. kir. vasgyári anyagszerkezelőség főnöke, mint már jelentettük m. hó 19-én esti 8 órakor életének 57, hű és bízgó szolgálatának 41-ik évében hosszú szenvedés után elhunyt. Földi maradványait m. hó 21-én délután helyezték örök nyugalomra általános részvét mellett a zólyombrezói sírkertben. Haláláról a *zólyombrezói m. kir. vasgyáröröszlet tisztii kara* külön gyászjelentést adott ki. — **Qurin Lajos**, kohóigazgató hosszú és súlyos szenvedés után életének 63-ik évében m. hó 19-én Bécsben elhalálozott. Hílt tettemét m. hó 21-én délután helyezték örök nyugalomra nagy részvét mellett. Az elhunytban a zólyomi Unió-gyár mérnöke: *Greving Herman* apósát gyászolja. *Zv.* (35.) — **Miresz Flórián** selmeczbányai m. kir. kohófelügyelő augusztus hó 29-én, Budapesten, a Rókus-kórházban meghalt. (E. T. VIII/30. 909.) — **Lesiczky Kelemen**, a rimamurány-salgótarjáni vasmű-részvénytársaság nyugalmazott tisztviselője, augusztus 26-án, ötvenhat éves korában meghalt *Burda-bányán. Bp.* (206.)

Híradások.

A **körösmezei petróleum-fúrások** már régebben megakadtak, mert a tulajdonos betéti társaság megbízásából a munkálatot vezető Rochlitz Mór meghalt. A bányakapitányság ráírt a tulajdonosokra, hogy zártkutatmányi jogukat törli, ha a fúrásokat záros határidő alatt meg nem kezdik. Rochlitz Mór örökösének és Rubin Salamon máramaros-szigeti lakosoknak, a betéti társaság tagjainak sikerült a Wiener Bankvereint megnyerniök, hogy vállalatukat finanszírozza és így a fúrásokat, értesülésünk szerint, a jövő hónapban újra megkezdik *Mk.* (35)

Dobsina bányászatának hanyatlása. Két évvel ezelőtt örvendetesen fellendült, ma rohamosan hanyatlak Dobsina bányászata s aug. hó 28-án a *Zemberg-Jóremény*-bányák közel 100 munkása kenyerét veszítette. A *P. Hagyi Risto & Co.* bécsi cég 1907. év tavaszán drága pénzen megvásárolta a Dobsina határban fekvő *Hirschkohlung-Andreász* bányát s az abban előforduló 4—5 %-os kvarcos rézérczetet lemivelés alá vette; a nyár folyamán e bányát opcióba vette egy *belga r.-t.* ugyanaz, amely a Déva melletti rézérczbányák művelése végett alakult meg, állítólag 1,200 000 frank alaptőkével. A belga r.-t. hét hónapig tartó bányászkozás után az opciót feladta s a Hirschkohlung bánya üzemét 1908. május hó 1-én teljesen beszüntette, s még nagy költséggel beszerzett és felszerelt Ingersoll-féle pneumatikus fúrógép-berendezését is ott hagyta; mindezt pedig a réz árának 1907. év őszén bekövetkezett hanyatlásával okolván meg. A vége a dolognak az lett, hogy a belga r.-t. Dobsinán, ott ismeretlen okból csödbe jutott. Miután a *P. Hagyi Risto & Co.* cég a Hirschkohlung-bányától a leírt módon megszabadult, közvetítés útján, bérbe vette a Coburg-hercegi bányaöszlethez tartozó bányákat Igló-hollópatakon és Dobsinán oly fel-

tétellel, hogy a vasérczekeken kívül, az azokban található minden egyéb érczet szabadon lefejthesse. Tekintve, hogy ez érczet kézi válogatással értékesíteni nem lehetett a czég Iglóhollópatakon, nagy költséggel, modernül berendezett érczelőkészítő-telepet létesített 40 tonna, 24 óránként való teljesítéssel. Az Iglóhollópatakon termelt rézérczeknek az egyszerű nedves úton való előkészítésével, vaspátokhoz kötött voltak miatt nem igen boldogultak azonban, amiért az érczelőkészítő-telep foglalkoztatása végett Dobsináról, a Zemberg és Jóremény bányákból fuvaroztak oda érczetet, amivel a 25 %-os zúzóércz minden q-ját még 50 fillérrel megdrágították. Az üzem ilyképpen csakis veszteséggel dolgozhatott. A P. Hagyi Risto & Co. czég erre, 1908. évi szeptember hónapban az egész vállalatot átadta *Piette Lajos* csehországi papir-nagyiparosnak, aki külföldi szakértők tanácsára a régi módon tovább folytatta az üzemet, minek most az a szomorú következése, hogy szeptember 1-ével a bányák művelésével felhagyva, közel 100 munkást kereset nélkül hagytak. *E. T.* (VIII/30. 909.)

A hazai bányászati egyesületek köréből. A Magyar Bányász- és Kohász-Altisztek Országos Egyesületének selmeczi osztálya f. hó 5-én d. u. 2 órakor, a kir. bányaiskola nagytermében ülést tart. Tárgya: Beszámoló a közgyűlésről. (*E. T.* IX/1. 1909.)

Vegyes hírek. **Terény Lajos** lemezgyári igazgatót Zólyomban névnapja előestéjén a gyári ének és zenekar szerenáddal üdvözölte, jó barátjai és tisztviselői is sokan keresték fel őt jó kívánataikkal. *Zv.* (35.) — **A salgóbányai ünnepély.** Szép és lélekemelő ünnepély folyt le vasárnap folyó hó 22-én *Salgón*, akkor szentelték fel újra, tiz éves jubileuma alkalmából az olvasókör zászlaját. Az ünnepély lefolyása: Reggel 8 órakor a salgói alkalmazottak gyülekezése az iroda előtt. A salgótarjáni aczélgyári Olvasókör és a bányászati köszénbánya Olvasókör küldöttségeinek fogadása. Az aczélgyári Olvasókör küldöttsége zászlójával jelent meg, melynek feljövetelekor a salgói zenekar a Hymnust játszotta, a bányászati Olvasókör küldöttségét *Rammeshofer* Béla bányafőnök és *Pichler* főtanító vezette. Megjelent az ünnepélyen az aczélgyári tisztú Kaszinó számos tagja is, *Wabrosch* Béla, főmérnökkel az élén A salgói zászló kihozatalakor az irodából a zenekar a Hymnust játsza, melyre *Szlovikovszky* Olga a 15. fehériben öltözött koszoruslány vezetője a salgói Olvasókör által ajándékozott nemzetiszínű szalagot feltűzi. Menet-indulás 9 órakor, elől a salgói zenekar *Ursutz* karmester vezetésével, azután az aczélgyári zászló az Olvasókör tagjaival, azután a bányászati küldöttség, utána a salgói zászló, melyet a csinos, nemzeti színű vászalaggal díszített koszorus lányok követnek. Ezután következett *Laun* Ferencz, mint a salgói alkalmazottak vezetője, a bányászok bányász ruhában, a műhely munkások egyenlő kék öltözetben. A telep parkja előtt a menet megáll, hol *Szlovikovszky* Emil bányafőnök a zászlót, a megjelent vendégeket és küldöttségeket szép, rövid beszéddel üdvözli. A menet bevonul a parkba, hol a nagyszámú vendégek, a zagyvai lakosok lobogókkal érkező bucsújáró menete és az összes salgói lakosok helyett foglalnak. Kezdődik a nagyon csinos, ezen alkalomra felállított oltárnál a szent mise, melyet *Herczeg* János két papnövendékkal tart. A nagy misénéi felváltva a salgói zenekar és dalegyet működik közre, *Ertl* salgótarjáni kántor, *Ursutz* karmester és *Hlinczko* salgói tanító dirigálás mellett. A mise végfelé a zászlót megkoszorúzlák. *Gleidura* Géza, apátplébános szívhöz szóló, az összes munkásokat és a közönséget mélyen megható szt. beszédet tart, mely különösen a munkásoknak szól, utána a jubiláló salgói zászlót megáldja, mely aktusnál a szép szt. beszéd hatása alatt sokaknak örömköny jelent meg szemében. Következett két bányaaltszít által elmondott megható bányász ima. A közönség kivonult s

a megáldott salgói zászlót, mely most már előlhalad, kint a zenekar indulóval fogadja s az alkalmazottak tisztelgő sorfala előtt elvonulva, a menetet az élelmezési épület elé vezette, hol aztán szétoszlott. A misehez a bánya-kotogó mélabus bangja szólította a hívőket. A menet érkeztekor és a szent mise közben taraczkölvések szóltak. A park bejáratát szép diadalkapu díszíti, mely táró-bejáratot ábrázol, 1899. és 1909. évszámok jelzik a diadalkapun a jubiláló zászló korát. Délben 12 óraker kezdődött a közös ebéd, melyen a nagyszámú vendégen kívül a küldöttségek és a salgói altisztek, nemkülönbén a salgói munkások hat tagja is részt vett. A terikékek száma 70 volt. Ebéd közben a salgótarjáni cigányzenekar játszott. *Szlovikovszky* Emil bányafőnök mondja az első felkészöntőt a vendégekre és Gleidura apátplébánosra, *Gleidura* felkészönti Szlovikovszky Emilnét, *Wabrosch* Béla általánosságban a bánya és kohóalkalmazottak, különösen a munkások kulturális intézményeit dicsőíti. Elhangzott még sok komoly és tréfás beszéd, mely a jó ebédet nagyban fűszerezte s megeremeltette a jó kedvet. Délután a közeli erdőben a salgói zenekar és dalkör által rendezett hangverseny következett, mely tekintettel különösen a dalkör $\frac{3}{4}$ évi fennállására, nagyon jó sikerült, a jó sikert *Ursutz* zenekarvezetőnek és *Hlincezko* János dalkör vezetőnek az érdeme. Hangverseny után táncz, este tűzijáték következett. Az egész ünnepély jól sikerült, a résztvevők s a salgói munkások közt mindvégig a legjobb egyetértés és jókedv uralkodott, mutatva azt a szívélyes jó viszonyt, mely a gyár vezetősége és alkalmazottai közt uralkodik. Sz.

(34.) — **Új zománczó és fémárúgyár Bonyhádon.** *Perczel Béla* Bonyhádon zománczó- és fémárúgyarat létesített, melyet legközelebb vasöntőművel is ki akar bővíteni. A gyár már üzemben van. *Mk.* (35.) — **Meggyilkolt munkafelügyelő.** A kötelességtudásnak és munkaadóhóhoz való hűséges ragaszkodásának lett áldozata *Bágyoni István* a Magyar Kerületi Rézsvény Társaság marosujvári kirendeltségénél alkalmazott munkafelügyelő, kit m. hó 18-án reggel 6 óraker meggyilkolt *Varga János* munkás azért, mert ez vele szemben kötelességét teljesítette. *Mu.* (34.) — **Hűtelen bányafelügyelő.** Az újvidéki rendőrség az elmúlt hét utolsó napjaiban, egy nagybányai bányafelügyelőt éppen abban a pillanatban tartóztatott le, amidőn az egyik aranyművesnél 30 gr. nyers aranyat eladásra kínál. *Bb.* (35.) — **A sztraczenai templom felszentelése.** A dobsinai jégbarlang közelében, a sztraczenai völgyben fekvő Sztraczena falú s Koburg-vasgyári nagyvasolvasztótelep bányászlakossága Ferdinánd bolgár király és a Koburg hercegi család nagylelkűségéből, szép templomot kapott, amelyet augusztus hó 29-én nagy ünnepek keretében szentelt fel Párvy Sándor szepesi püspök. A felszentelésen maga a bolgár király is megjelent. A püspököt és a bolgár királyt Schröder Gyula vasgyári igazgató, Loványi Húgó vasgyári főfelügyelő, Benedikty Kálmán bányafőfelügyelő, Nógrády Lajos alispán, Mihalik Dezső irodalmi főügyész mint Fülöp herceg hivatalos képviselője, Kransz és Poós polgármesterek, küldöttségek és nagyszámú közönség fogadták. A felszentelést követő mise után a király a község, Dobsina és Igló városok küldöttségeit fogadta. A fogadást villásreggeli követte, amelyet Loványi Húgó vasgyári főfelügyelő házánál szolgáltak fel. Délben nagy közebéd volt, amelyen Szepes- és Gömör vármegyék előkelőségei nagy számban vettek részt. Napilapok. 205.

Hirek a külföldről. Új aranyező. *Sao Paoló* államban, mint onnan jelentik, aranyezőket találtak, amelyek alkalmasnak látszanak arra, hogy nagyobb haszonnal kiaknázzák. *Bp.* (204.)

Balesetek.

Mozola Ferencz és Csermák Zsigmond bányamunkások a Selmezczi bányán, Erzsébetaknában a VII. folyóson a **csillének üres aknába való tolása** közben az aknába estek s szörnyet haltak. (*E. T.* IX/2. 1909.) — Verespatakon augusztus hó 22-én a Ferdinánd és Miskolczi bánya közös

művelésénél, a Kujecz nevű munkahely közelében, Kornya Miklós és Soit Péter bányászok, azon czélból, hogy a bányatolvajok elől a bányajárást elzárják, a kijövés oldalán visszahagyott járó párkányt repesztették le. A fűró lyukak elsütése után Kornya Miklós elől menve, s társa által követve, a robbanás eredményét akarta megnézni. A robbanás a párkányt nem törte össze teljesen, csak megrongálta s az Kornya alatt leomolva, Kornya körülbelül 6 méternyire **lezuhant és a törmelékek alá került.** Soit látva társa balesetét, rögtön segítségére sietett. a törmelékek közül társát kiszabadította, e közben azonban **egy lezuhant kö őt találta úgy, hogy azonnal szörnyet halt.** Kornya sebesülése nem halálos. A bányarendőri vizsgálatot Pfeffer Aladár kir. főbányabiztos látta el. Ezenkívül Szedlár Ödön kir. albiró, Dániel kir. ügyész, dr. Deutsch és dr. Török Gábor orvosok is kiszállottak a hulla felboncolása s a birói szemle foganatosítása czéljából. *Ab.* (35.)

Londonból jelentik: Mekszikóban a matcualai *ezüsbányában* nagy szerencsétlenség történt. Eddig ki nem derített okból egy bányászokkal megtelt **szállítókas a mélységbe zuhant.** Eddig tizenöt holttestet hoztak föl a bányából. Harmincz munkás még a bányában van, akik vagy meghaltak, vagy súlyosan megsebesültek. — *Kardiffból* jelentik: A Naval Colliery Co. penyraig-i bányájában **egy szállítókas,** amelyben 34 ember volt, lezuhant. Öt ember életét veszítette, 15 megsebesült. *Bp.* (203.) — A Peny—Graig-bányában történt bányászserencsétlenség részleteiről a következőket táviratozzák Londonból német szakköpnak: Huszonnyolcz ember állott a leszálló kasban, amikor a felszálló kason zavar állott be s ez a nagy fogaskerekhez ütődött. A nagy fogaskerek azon villakarokat hordja, melyekhez a szállító emelők vannak akasztva. A villakar eltörtött, amire a szerelés a kasra lezuhant. Az áldozatok s a szállító-kasok romjai meszsze szétestek. Egyesek azonnal elpusztultak, mások megfulladtak. A legtöbbben rettenetes sérüléseket szenvedtek. A mentőcsapat, amely azonnal működésbe lépett 5 halottat és 23 súlyosan sérültet hozott fel a bányából. Az aknát óriási embertömeg állotta körül s az áldozatoknak a külszinre felérkezését szívettlépő jelenetek követték. *Dö.* (202.) — *Dombrovo* közelében, a Jandrag-bányában aug. 30. reg. 4 óraker munka közben egy elhagyatott táróból **víz tört elő és elöntötte a bányát.** A katasztrófa időpontjában huszonhat munkás volt a bányában. Attól félnek, hogy valamenynyi munkás odaveszett. *Bp.* (205.) — Sosnovicéből újabb hírek arról értesítenek, hogy az elöntött bányában a mentés sikerrel járt. Egy régi vágatban előrenyomulva 22 oda-menekült munkást mentettek meg. Hat munkást még nem találtak meg; ezek valószínűleg elpusztultak. *Bp.* (206.)

TARTALOMJEGYZÉK.

Miként növelhetnők szakképzett és praktikus altiszteink számát?
— »A Witkovitz bányá- és vaskohóársulat« Vereshegy Ötösbányai bányászata. — Tudomány-Gyakorlat. A modern ólomkohászat alapelvei. — Szemle. — Bányaművelés. — Köszén- és érczelőkészítés. — Vaskohászat. — Gépezet. — Közgazdaság. — Hírek. Személyi hírek. — Híradások. — Balesetek.

A közlemények csakis a forrás megjelölésével vehetők át.

Lap zárása: 1909. szept. 2. du. 5 óra.

Laptulajdonos: LITSCHAUER LAJOS.

